

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 134

מסכת בבא מציעא כ"ד-ל'

בס"ד, א' טבת תשס"ב

השבוע בגליון

- תלמיד חכם שאיבד כלב נחיה
- מסדר זיהוי לכלבים
- חקירה תוך שימוש בלחץ פיזי מתון, בראי ההלכה
- נברשת ששימשה כמקום מסתור
- מבחן האבידות של משטרת ישראל
- בכמה בתי כנסיות יש להכריז על אבידה?
- פרסום אבידות בעיתונות
- אבידה שנמצאה באוטובוס או במונית
- לווה שאינו זוכר את סכום ההלוואה

דבר העורך

עץ חיים היא

"אם תרצו לדעת מסירות לדף היומי מהי, הסכיתו ושמעו את המעשה הבא", שח אחד מרבני בית מדרשו. היה זה כאשר גשמי עזו שפעו ממעל ולבית המדרש למגידי שיעור הדף היומי נכנס יהודי להתפלל תפילת ערבית.

"אני רוצה לספר לכם", שח ההלך, "כי גם היום לא נעדר איש משיעור דף היומי שבו אני משתתף בקביעות. ב"ה, איש לא נעדר. המשתתפים בשיעור אינם בעלי רכבים, ובכל זאת טרחו והלכו בגשם הזלעפות, ובלבד שלא להחסיר שיעור".

כאשר שמע זאת אחד מרבני בית המדרש הוא סיפר, כי גם הוא נתקל במסגרת שיעורו במסירות נפש מופלאה ללימוד הדף היומי.

"אני מספר לכם מעשה שהתרחש לפני דורות רבים, או עובדה מפליאה על יהודי המפורסם כצדיק וקדוש", שח מגיד השיעור, "כי אם על יהודי בן דורנו.

למעשה, שנים רבות, למעלה משלושה עשורים, אני משמש כמגידי שיעור הדף היומי, ובמהלך השנים חלפו בשיעורי אנשים רבים. כמעט את כולם אני זוכר היטב, גם אם לא בשמותיהם, אך דמותם ניצבת מול עיני. יש מהם נמרצים ותוססים, שהוסיפו נופך ועניין לשיעור. היו גם מספר לומדים שהגיעו אל השיעור ובתומו יצאו כלעומת שבאו. הגה לא יצא מפיהם. באו לשמוע והלכו. אך אצל כל הלומדים, איש לפי טבעו, ניתן להבחין במשך הזמן במסירות ובתקרה למען לימוד התורה. מי כמוני יודע. פעם מצב כלכלי קשה, לעיתים מחלה של אחד ההורים, וכן הלאה, אך בשנים אלו, אני חווה בתופעה מדהימה, יחידה במינה, המשך בעמוד הבא

מבואר בסוגייתנו, כי תלמיד חכם רשאי להשתמש בחוש ראייתו, ועל פי טביעות עינו בלבד הוא רשאי לדרוש להשיב לו חפץ שאבד ממנו, גם ללא מסירת סימנים מזהים [עין בהרחבה בגליון קודם]. ויש לדון, האם תלמיד חכם רשאי לדרוש להשיב לו חפץ שאבד לו, על פי **טביעות קול**. וכגון, תלמיד חכם סומא שאיבד כלב נחיה, ודרוש לקבלו על פי זיהוי קולות נביחתו של הכלב.

במסכת גיטין (כג"א, ע"ע חולין צ"ה) מבואר, כי על פי דין תורה גם על חוש השמיעה ניתן להסתמך כראיה וכהוכחה ברורה. משום כך, סומא כשיר לשמש כשליח למסירת שטר גירושין, ולהעיד כי בעלה של האשה מסר לידיו את הגט, אף על פי שהוא לא ראה אותו מעולם, וזיהה אותו על פי **קולו בלבד**. בהלכה זו הסתייע בעל ה"שבות יעקב" (שו"ת ח"א סי' ק) כאשר נשאל אם לקבל עדות של אנשים שהעידו כי פלוני נהרג על ידי נוכרי, אך עדותם לא התבססה על ראית פניו של ההרוג, כי אם על שמיעת קולו, שהיה מוכר להם היטב, טרם רציחתו, והכריע, כי אכן, אחר שמצאנו בגמרא שניתן להסתמך על טביעת קולו של אדם, יש להתיר את העגונה על פי עדות זו (ע"ע "פתחי תשובה ח"מ סי' ל"ה ס"ק י"ב בשם "שער משפט").

השבת כלב לפי קול נביחתו: לפי זה, לכאורה, תלמיד חכם סומא שאיבד כלב נחיה, רשאי לקבלו על פי זיהוי קולות נביחתו של הכלב, שהרי, אם הפוסקים מתירים עגונה על פי טביעת קול, ואם סומא רשאי לשמש שליח לגירושין בהסתמך על חוש שמיעתו בלבד, מדוע לא נשיב לתלמיד חכם סומא זה את כלבו? **יש הבדל בין אדם לכלב:** אלא שדבר זה אינו ברור כלל ועיקר, משום שבדברי חז"ל אנו מוצאים התייחסות לזיהוי קולות **בני אדם** בלבד, אך לא לגבי זיהוי קולות בעלי חיים, שיתכן כי קשה יותר לזהות את קולם.

מסדר זיהוי לכלבים: הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א שדן בנושא זה כתב (י"משפט האבידה סי' רס"ב), כי כאשר ניתן לאמת שאכן הסומא מזהה את כלבו על פי נביחתו, יש להשיבו לידיו. רעיון מעניין לבדיקה מעין זו הציע הגר"י זילברשטיין שליט"א, שיעמידו מספר כלבים נובחים, ביניהם הכלב האובד, לפני סומא זה, וכך ניתן להוכיח האם בכל פעם הוא זיהה את נביחת כלבו...

דף כד/א כפתיה ואודי

חקירה תוך שימוש בלחץ פיזי מתון, בראי ההלכה

לפני כשש מאות שנה נדד יהודי עוור, ראובן שמו, מעיר לעיר, כאשר מספר מרגליות תפורות לבגדיו. פעם אחת הצטרף לנדודיו שמעון, איש רע מעללים, שהציג עצמו כבן לוויה אדיב, אך בבוקר בהיר אחד הוא נעלם כלא היה עם המרגליות. אבל וחפוי ראש, נכנס ראובן העוור העירה, וכאשר פגש את שמעון צעק עליו וטען כנגדו, כי חמס את רכושו, אך שמעון, הכחיש

המשך בעמוד הבא

נשמת אדם

פרצ'ס זש' ברע
לעילוי נשמת מרת לאה מילר ע"ה ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ז כסלו תשנ"א ת.נ.צ.ב.ה.

נר ה'

הונצחה ע"י ידידינו הר"ר אליעזר יצחק מוסטוביץ ומשפ' שיחיו-בלגיה

לעילוי נשמת מרת שושנה ריזל

בירנברג ע"ה

בת ר' שלמה ז"ל נלב"ע ב' טבת תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה ידידינו הר"ר אלימלך בירנברג ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת הר"ר מנשה לורנצי

ז"ל ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' טבת תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו

הר"ר יוסף יהודה לורנצי ומשפ' שיחיו רמת גן

המשך מעמוד קודם

שכמעט אינה ניתנת לתיאור.

ר' עזריאל (שם בדוי, כמוכן), יהודי שפרש מעבודתו לפני שנים רבות, משתתף בשיעור הדף היומי שאני מוסר זה למעלה מעשר שנים. מטבעו, ר' עזריאל הוא אדם נוח לבריות, אהוב למעלה ונחמד למטה. בשל כך, חשנו הרגשה איננה נוראה, כאשר ר' עזריאל בכבודו ובעצמו שח לנו יום אחד, כלאחר יד, ש"המחלה" מקננת בגופו בעוצמה רבה. "הרופא אמר שהוא מעריך את תוחלת החיים בשלשה חודשים בערך".

ההלם שאחז בנו לא ניתן לתיאור. כל אחד מבין את הסיטואציה המחרידה שנקלענו אליה. לשבת מול אדם שמשפר, כי לדברי הרופאים יש לו זכות לקום בבוקר עוד תשעים פעם בלבד. מזעזע.

אבל, מי שהפיח את רוחנו היה דווקא ר' עזריאל, שניגש אל המיחס המוצב בעזרת הנשים, וכמנהגו בכל יום יצק מים רותחים לכוס זכוכית גדולה, חלט עלי תה ריחני, והגיש לי את הכוס המהבילה לא לפני שבוק לתוכו מעט סוכר. כאילו לא קרה כלום.

כולנו, כל חברי השיעור, היינו שרויים בתדהמה. האדם היחיד שדיבר והתהלך בחופשיות היה ר' עזריאל, ואנו, עניינו נשואות לעברו, כמייחלים לשמוע שהכל חלום הוא.

לצערנו, **חלום לא חלמנו**, אך מחזה של גבורה עילאית, חווינו גם חוונו. ר' עזריאל פתח את גמרתו על השולחן שלפניו והתיישב על מקומו זקוף גו, ובראש מורם, ובעיניים נוצצות פתח ואמר: "הרופאים נתנו לי שלשה חודשים, אבל אני אנצח. אני מבטיח לי ולכם, כי כל עוד נשמתי באפי, לא אחל מלהגיע אל השיעור האהוב שלנו, שיעור הדף היומי. באש ובמים, בקור ובחום, תמיד, בכל מצב.

ר' עזריאל סיים את דבריו והורה באצבעו על השורה שבה עצרנו בשיעור האחרון, כאומר, "הבה נתחיל ללמוד, אין זמן". "אותו יום" מספר הרב מגיד השיעור, "הרגשנו כי אנו נמצאים במעמד של קידוש ה' נשגב, שמעטים כדוגמתו.

קולו של מגיד השיעור נשק, ובעיניים דומעות הוא מספר ברגש ובחום, כי מאז אותו מעמד, שאותו לא ישכח לעולם, כבר חלפו ח מ ש שנים ור' עזריאל עדיין מגיע אל השיעור. חלוש, מיוסר, דואב וכואב. גופו רצוף פניו חיוור, גוו כפוף, אבל עיניו נוצצות כבאותו רגע שבו הכריז, כי עד יום מותו ידבק בשיעור הדף היומי.

לא ניתן לתאר את שמחתו של ר' עזריאל בסיומו של כל שיעור בדף היומי, כאשר הוא מודה ומשבח את הקב"ה שזיכה אותו להשתתף בשיעור נוסף ולהמשיך בקביעת עיתים לתורה.

כאשר אנו רואים מסירות נפש בדרגה גבוהה כזו לקביעות בלימוד הדף היומי, עלינו ללמוד לקח מכך, סיים הרב מגיד השיעור, "להודות להשייית על כל הטוב אשר גמלנו ולהשתמש בכוחות אלו להתחזקות בקביעת עיתים לתורה, מתוך נחת בריאות ואושר, אמר.

בברכת התורה

הארכ

המשך מעמוד קודם

כל קשר לאירוע. רבני העיר שהסתפקו האם הם רשאים לייסר את שמעון ולהכותו, כדי לחלץ ממנו את האמת, שלחו את שאלתם אל רבי שמעון בן צמח דוראן (שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קס"ח) כדת מה לעשות.

בית דין רשאי להפעיל לחץ מתון על חשוד: הרשב"ץ הורה להם כי רשאים הם לעשות כן. זאת, בהסתמך על דברי סוגיינתו בה מסופר, שכאשר התעורר חשדו של מר זוטרא כי תלמיד אחד גנב חפץ, הוא הורה לכפותו, ואכן, לאחר לחץ פיזי מתון שהופעל עליו הוא הודה בגניבתו. הרשב"ץ מבאר, כי מאחר שהגנבים אינם פועלים לאור היום ועיקר מאמציהם מופנים להסתרת פעילותם הפלילית, חובה להפקיד כלי חקירה בידי בתי הדין שיאפשר להם לחשוף את האמת ולהוציא את הצדק לאור.

פיקוח רפואי צמוד על הנחקר: אמנם, בעל ה"פנים מאירות" (שו"ת ח"ב סי' קנ"ה) מדגיש, כי אין לנהוג כן כלפי כל אדם הנחשד בגניבה, ואך כאשר בית הדין נהנהג שבדור, או בית דין שהכפיל את מספר דייניו לרגל הדיון (שו"ת מהרש"ם ח"מ סי' ש"ס) מעריך שאכן לפניו ניצב גנב שמכחיש את דבר גניבתו, רשאי הוא לייסרו. רבי מאיר אייזנשטט זצ"ל מוסיף ומציין, כי על בית הדין להעמיד רופא שיפקח על כל שלבי החקירה ויקבע את עומס הייסורים שניתן להשית על החשוד.

קבילות הודאתו של חשוד שיוסר באכזריות: כידוע, בתקופות קדומות, ובמדינות מסויימות גם בימינו אלה, נהגו מושלי המחוזות והשלטונות בנתיניהם ככל העולה על רוחם, ואף ייסרום בשוטים ובעקרבים ללא רחם. לא אחת הסתפקו חכמי הדורות אם הודאה שנשחטה מפיו של חשוד, לאחר ייסורים קשים ומרים, קבילה היא, או שמא יש לחוש, שהנאשם "הודה" במיוחס לו כדי להיפטר מן הייסורים.

שאלה מעין זו באה לפני בית דינו של הגאון רבי אברהם הלוי (שו"ת "גינת ורדים" אה"ע כלל ג' סי' ט) לאחר שיהודי נמצא הרוג על אם הדרך. למרות שלא ניתן היה לזהותו באופן ברור, הובילו סימנים רבים להנחה, כי קרוב לודאי שמדובר בפלוני אלמוני. והנה, כאשר בעל העגלה הנכרי, שהסיע את היהודי הנ"ל בצאתו מן העיר לאחרונה, שב אליה, כבלו שר הפלך בנחישותיים בחשד כי הוא הרוצח, ולאחר שערך חקירה נמרצת כמיטב רשעותו, הודה בעל העגלה כי אכן הוא רצח את היהודי. **בעקבות הודאתו התכנס בית הדין** כדי לקבוע, אם ניתן להתיר את העגונה על סמך הודאה זו שניתנה מתוך ייסורים, והוא הכריע, כי ניתן להסתמך על הודאתו של הנכרי בצירוף הראיות הנסיבותיות שהביאו למסקנה, כי אכן פלוני אלמוני הוא ההרוג ולפיכך העגונה מותרת להנשא.

תוך כדי הדיון שהתקיים בבית הדין, הוזכרה דעתם של מספר גאוניס (עיי"ש ב"גינת ורדים") שמדבריהם משתמע כי בכל מקרה ניתן להסתמך על הודאה שניתנה מתוך ייסורים, גם כאשר אין אפשרות לצרף ראיות או הוכחות נוספות להודאת החשוד, כמוכח בסוגיינתו לגבי תלמידו של מר זוטרא. אולם, בעל ה"גינת ורדים" מבאר, כי אין לקבוע מסמרות בנושא, משום שיש לידע את **טבע השופטים והנידונים** בכל מקרה ומקרה. פעמים שהשלטונות מבטיחים לנחקר להיטיב עמו אם הוא יודה באשמה, ולכן החשוד מודה באשמה גם אם אין הוא אשם, ופעמים הנחקר מודה בכל כאשר אך נשמעת **שריקת השוט המונף** מעל ראשו. לעומת זאת, יש שיעדיפו למות, ובלבד שכבודם לא יתחלל, ולפיכך, יש לדון כל מקרה לגופו.

דף כה/ב מצא בגל או בכותל ישן

כשהדולרים נחתו מלמעלה

בפני הגאון רבי דוד צבי הופמן זצ"ל [התר"ג-התרפ"א, שימש כראש בית המדרש לרבנים על שם רבי עזריאל הילדסהיימר בברלין], התייצבו שני ידידים, שמטמון זהב איים על ידידותם. אחד מהם מכר בית לחבירו, וכאשר הקונה ערך שיפוצים נרחבים בבית, הוא גילה מצבור אדיר של מטבעות זהב עתיקים שהיו טמונים בקרקע הבית. השמועה המרעושה עשתה לה כנפיים, וחיש מהר תבע המוכר מהקונה שיעביר את המטמון לידי. אולם, טענתו נדחתה על הסף, כמבואר בסוגיינתו, כי גם המוצא מטמון בגל אבנים **שבבית חבירו**, רשאי לזכות בו, אם הנסיבות מוכיחות שהוא לא הוטמן על ידי בעל הבית או על ידי מי מאבותיו, כי אם על ידי אדם בלתי ידוע (שו"ת "מלמד להועיל" ח"ג סי' נ"ז).

הרמב"ם (הל' גזילה ואבדה פ' ט"ז הל' ח') פוסק הלכה זו, אך גם מעלה את **השאלה המתבקשת מאליה**: "והואיל וחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו... למה לא יקנה בעל החצר זה המטמון שבתוך הכותל הישן?" ומבאר הרמב"ם, שאין חצירו של אדם קונה לו חפץ שאבוד ממנו ומכל אדם, שהרי מהות קניין חצר הוא שהחצר היא כידו של בעליה, ואם החפץ אינו תחת שליטתו של בעל החצר, כיצד יקנה אותו (שו"ת "אגרות משה" ח"מ ב' סי' מ"ד). לפיכך, אין החצר קונה לבעליה את המטמון המצוי אי שם בתוככי גל אבנים (עי' בתוס' כ"א ד"ה "דשתיך" שהקשה כן).

סוגיינתו עוסקת במקרה שהחפץ שאבוד לא היה מעולם של בעל הקרקע. אולם, בפני בית דין בירושלים הועלה הנידון הבא, שעסק בחפץ שבעליו התייאש ממנו למרות שהיה בתוך ביתו:

נברשת ששימשה כמקום מסתור: חשמלאי שהוזמן לבצע מספר עבודות בביתו המשך בעמוד הבא

פנינים

דף כהא א"ר יצחק מגדלאה

שורש השם "מגדלאה"

בסוגייתנו ובמקומות נוספים בש"ס, אנו מוצאים כי היו אמוראים קדושים שכונו בשמות שונים, שלכאורה, אין להם כל פשר והסבר. כגון, רבי יצחק מגדלאה המוזכר בסוגייתנו, או רבי זוהמאי המוזכר במסכת ברכות (נ"ג) ושמות נוספים אחרים המוזכרים בש"ס.

אולם, המהרי"ץ חיות מבאר בסוגייתנו שמספר אמוראים לא זכו שדבריהם ילמדו בבית המדרש, למעט הלכה אחת שיצאה מפיהם. ומשום כך, כינו אותם על שם אותה הלכה שמתבדרת בבתי המדרשות משמם. לכן כונה רבי יצחק נקרא "מגדלאה", משום שאמר הלכה הקשורה בדבר השבת מטבעות המונחות זו על גבי זו בצורת **מגדל**. כמו כן, רבי זוהמאי אמר הלכה ש"ידיים **מזוהמות** פסולות לברכה", ועל שם כך כונה "זוהמאי". המהרי"ץ חיות מסיים את דבריו הנפלאים וחותם באמירה: "זוהא אמת!".

דברי חכמים

דף כט"ב מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדם

היורש והיורשים

רבי יוחנן מיישב בסוגייתנו כי "מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן ילבוש בגדי פשתן, וישתמש בכלי זכוכית, וישכור פועלים ואל יבש עמקו".

בעל ה"ירב פעלים" (בסוגייתנו) תמה מדוע רבי יוחנן מתבטא בסגנון זה. הלא אם רצונו היה להזהיר את האנשים ולהחכימם לבל יכלו את ממונם, היה עליו לומר, כי אל לו לאדם ללבוש בגדי פשתן, או להשתמש בכלי זכוכית או לשכור פועלים ולא לשבת עמם כדי שממונו לא יאבד.

ומשיב רבי יוסף חיים זצ"ל, כי אכן, פעמים כל שנתר לאדם לעשות עם כספו, הוא ללבוש. כגון: אדם עשיר, החושש כי יורשיו ישתמשו בממונו לעשיית מעשים בלתי ראויים. מצד אחד אין הוא מעוניין להוריש להם את ממונו, אך מצד שני, אם יפזר את ממונו לצדקה או יתן לאחרים, עלולים יורשיו להתנכל לו. לאנשים אלו יעץ רבי יונן כיצד להיפטר מכספם בלא שהסובבים אותם יחושו כי הם עושים זאת בכוונה תחילה...

עונג שבת
פרשת מקץ

"ויכר יוסף את אחיו" (מב/ח)

• עריכת הצגות בתחפושות בבתי הספר

"הבקר אור והאנשים שולחו" (מד/ג)

• נסיעות בין עירוניות בלילה

"חלום לפתור אותנו" (מא/טו)

• צוואת האדמו"ר מסדיגורא זצ"ל

"את אשר האלקים עשה הגיד" (מא/כה)

• כיצד הכריע הסמ"ג על פי חלום?

"לבו אל יוסף" (מא/נה)

• רשיון למכירת יי"ש

• תלמוד התורה של רבינו הב"ח

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" - ג' חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע ניתן להשיג בחנויות הספרים להזמנות חייג:

03-61-60-657

בס"ד, למגידי וללומדי דף היומי

הספר משנת התלמוד

סיכומי סוגיות על מסכת בבא מציעא
הפצה ראשית: האחים גיטלר 058-608120

המשך מעמוד קודם

של יהודי אמיד, נעשה שותף לסיפור אותו הוא לא ישכח לעולם. בין המשימות שהוטלו עליו, היה על החשמלאי לפרק ממקומה נברשת חשמל עתיקת יומין ולתלות נברשת חדשה במקומה. בעל הבית עקב בעניין אחר פעולותיו של החשמלאי, שעמד במרומי הסולם, והנה, כאשר הנברשת העתיקה הוסטה ממקומה, נשרו ארצה אלפי שטרות בני מאה דולר כל אחד, בעוד בעל הבית ההמום ממלמל: "הוי, שכחתי שהטמנתי את הדולרים בנברשת וכבר התייאשתי מהם". החשמלאי שמע זאת, ומיהר לפשוט את זרועותיו ולקלוט בידיו מן השפע שנחת ממרומי התקרה. לאחר מכן, הוא ירד בזריזות, רכן על רצפת החדר ואסף דולרים מלא חופניו, בעוד בעל הבית הישיש עומד מסומר למקומו.

כאשר הגיעו השניים לבית הדין, טען החשמלאי, כי במו אוזניו שמע את בעל הבית מודה כי **התייאש משטרותיו**, ומה לו כי ילין. לכאורה, החשמלאי צודק, משום שייאוש מחפץ שאבוד מבעליו באופן מוחלט, מאפשר לאחרים לזכות בו גם אם החפץ שוהה בבית בעליו ("אור שמח" הל' גזילה ואבדה פ' ט"ז). ומאחר שמטמון שבעליו לא ימצאנו מוגדר בסוגייתנו **כחפץ אבוד**, יש לקבוע, כי גם הדולרים שהיו מוסתרים בקרביה של הנברשת הישנה נחשבים כאבודים מבעליהם, וייאושו מועיל.

אולם, בית הדין פסק, כי אין דין נברשת ישנה כדין כותל עתיק, ועל החשמלאי להשיב את כל הדולרים לידי בעל הבית. שכן, דווקא לגבי חפץ הטמון בתוככי קיר עתיק, סביר להניח כי עין אדם לא תשזפנו לעולם, ולפיכך הוא נחשב כאבוד מכל אדם. לעומת זאת, דרך בני אדם להחליף נברשת מידי פעם, גם אם לא בתדירות גבוהה, וממילא, אין לקבוע כי בעל הבית לא ייתקל כל ימי חייו בחפצים הטמונים בנברשת התלויה בביתו. מעתה, כאשר בעל הבית התייאש מהדולרים, הייאוש לא חל [לדעת רוב הפוסקים], משום שהחפץ לא היה אבוד ממנו כלל וכלל (פס"ד י-ס דיני ממונות ובירורי יחדות ר' עמ' ע"ט).

בעל הבית קנה את הדולרים בקניין חצר: מעניין להוסיף את סברת בית הדין, כי גם לו היינו פוסקים שייאוש בעל הבית מהדולרים נחשב כייאוש שמועיל, מכל מקום, חובה על החשמלאי להחזיר את הדולרים, משום **שברגע שהם נפלו** על הארץ הוא חזר וקנה אותם בקניין חצר... וגם את אותם הדולרים שתפס החשמלאי באוויר קנה בעל הבית, שהרי אוויר החצר קונה גם הוא בקניין חצר. [עיי"ש שלדעת ה"קצות החושן" ייאוש בע"ב הועיל, ורק מכח קניין החצר, יש להחזיר לידי את הממון].

דף כח/ב התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

מחלקת האבידות של משטרת ישראל

בסוגייתנו מבואר, שבזמן שבית המקדש היה קיים, היו מוצאי האבידות מכריזים על כך בשלוש הרגלים לעיני כל ישראל. משחרב בית המקדש תקנו חז"ל שיש להכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות על מציאת האבידה. הסמ"ע (סי' רס"ז ס"ק ד') מציין, כי בעבר נהגו להכריז על חפצים שנמצאו, **בזמן התאספות הציבור לתפילה**. בימינו, נוהגים לתלות מודעות "השבת אבידה" במקום בולט וניכר לעין.

בכמה בתי כנסיות יש להכריז? יש הסוברים, כי חובה לפרסם אודות מציאת אבידה בכל בתי הכנסיות ובתי המדרשות שבעיר, גם באלו הרחוקים ממקום מציאת החפץ, למרות שיש מקום להניח, כי בעל האבידה אינו נוהג להתפלל שם, כפי שבזמן חז"ל הכריז מוצא האבידה במעמד קהל רב, כי ברשותו מציאה ("יעין יהוסף"). אולם, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ה סי' ט"ז), המתייחס לעיר ניו יורק מציין, כי אין חובה להכריז בכל בתי הכנסת שבניו יורק על המציאה, אלא רק בבתי כנסיות המצויים באיזור בו נמצא החפץ.

פרסום אבידות בעיתונות: בימינו, אנשים רבים שמצאו או שאיבדו חפצים מפרסמים זאת במדורים המיוחדים לכך בעיתונות. מעניין לציין, כי כבר ה"חתם סופר" (שו"ת חו"מ סי' קכ"ב) כתב: "ובזמננו אלו יצא הקול על ידי **מגיד חדשות שקורין צייטונג**, ומעשים בכל יום שהמוצא אבידה או מי שנאבד ממנו דבר מפרסמו ע"י הנ"ל". אמנם, אין המוצא חייב לנהוג כן אם הפרסום כרוך בתשלום, אלא אם כן נראה, כי בעלי החפץ יסכימו להחזיר לו הוצאה זו ע"י "שולחן ערוך" חו"מ סי' רס"ה סי"א, שו"ע הרב - "אמרי יעקב" סי' ד' סעי' ל"ג, סמ"ע רס"ד סק"א. הגאון רבי יעקב בלוי שליט"א ("פתחי חושן" פ"ג) מעיר, כי לכאורה, יש לשלוח את המודעה לכל העיתונים שאין מניעה לפרסם בהם, שהרי מניין למוצא האבידה לדעת, איזה עיתון קורא המאבד.

מסירת חפצים למחלקת אבידות של משטרת ישראל: בעל ה"פתחי חושן" גם מציין, כי מאחר שבימינו רבים ממאבדי החפצים פונים למשטרת ישראל המטפלת בנושא זה, ולעיתים בהצלחה [ממטה המשטרה במחוז ירושלים נמסר, כי רוב האבידות מושבות לבעליהן], לפיכך, גם המוסר חפץ אבוד למחלקת האבידות של המשטרה מקיים את חובת ההכרזה שמוטלת עליו. אמנם, יש שהעירו, כי חובה לוודא בכל תחנת משטרה את נוהגיה וכלליה לגבי השבת המציאות לבעליהן, ובעיקר, אם החפץ מוחזר לבעליו לאחר מתן סימנים מזהים בהתאם לדין התורה ולא על פי אומדן בלבד, ורק באופן זה אין חשש לעבור על איסור (הובא ב"משפט האבידה" סי' רס"ז).

הגאון רבי יעקב בלוי שליט"א מוסיף וכותב, כי כאשר יש אפשרות להודיע למשטרה על מציאת האבידה, כדי ששוטרי מחלקת המציאות יקשרו את המוצא למשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

עם המאבד חפץ זהה, מבלי שיהיה צורך למסור את האבידה לידי המחלקה, חובה לעשות כן, שהרי זוהי ההכרזה הטובה ביותר.

אבידה שנמצאה באוטובוס או במונית: בספר "השבת אבידה כהלכתה" (פ"ג ס"ק ט"ז) מציין בשם מספר רבנים, כי מותר למסור אבידה שנמצאה באוטובוס או במונית לידי מחלקת האבידות של חברת ההסעות, גם אם אנשי אותה חברה אינם נוהגים באבידות על פי כל כללי ההלכה, משום שכל העולה בכלי רכב מסוג זה יודע, כי במרבית המקרים חפץ שנשכח בו ימצא את דרכו למחלקת האבידות של החברה, ועל דעת כן עלה על רכב ההסעה.

דף ל'א לצרכו ולצרכה

האם בכוחה של מחשבה אסורה לפסול מעשה מותר

מבואר בסוגייתנו, שהמוצא אבידה חייב לשמור עליה לבל תתבלה, ולכן, המוצא בגד צריך לשוטחו מידי פעם כדי לאווררו. מובן מאליו, שהמוצא אינו רשאי להשתמש בחפץ לצרכיו, שהרי החפץ אינו שלו, אלא שהגמרא דנה אם מותר לו לפרוס את הבגד לאורורו, כאשר כוונתו גם ליהנות מפרסיה זו, כגון, המוצא שטיח, ופורס אותו בתוך ביתו כדי לייפות את ביתו ולנאותו (עפ"י רש"י פסחים כ"ב ד"ה "נזדמנו" ועי' נתיבות המשפט ח"מ סי' צ"ז מה שפי' בדעת תוס' בסוגייתנו).

נידון זה, האם מחשבת איסור תוך כדי עשיית מעשה מותר, גורמת לכך שהמעשה ייחשב כמעשה אסור, אקטואלי לגבי הלכות רבות, ולהלן נסקור שני מקרים ונבחן אם ניתן להשוות ביניהם או שמא שונים הם זה מזה במהותם.

לווה שאינו זוכר את סכום ההלוואה: כידוע, אסור ללווה להחזיר למלווה סכום כסף העולה על סכום ההלוואה, והעושה כן, עובר על איסור ריבית. אולם, כתבו הפוסקים (ראב"ם נז"ר ח"מ סי' כ"ג), אם הלווה אינו זוכר את סכום ההלוואה המדויק, דבר המצוי כאשר לוויים סכומים קטנים, וכגון, שאינו זוכר אם לווה 10 ש"ח או 11 ש"ח, הוא רשאי לפרוע 11 ש"ח למלווה ואינו צריך לחשוש שמא עבר בכך על איסור ריבית אם סכום ההלוואה היה 10 ש"ח בלבד, משום שאילו היה יודע שסכום ההלוואה אינו עולה על 10 ש"ח, הוא לא היה מוסיף לו את השקל הנוסף, ולפיכך, אין זה נחשב כריבית.

מחשבת ריבית על פעולת פרעון חוב: מעתה, אחר שמותר להחזיר את השקל הנוסף, דנו הפוסקים (שו"ת "טוב טעם ודעת" תליתאה ח"ב סי' מ"א), מה דינו של לווה שבשעה שפרע את השקל הנוסף הרהר בליבו, כי אם סכום ההלוואה היה 10 ש"ח בלבד, יהא שקל זה ריבית על ההלוואה. נידון זה הוא למעשה הנידון של סוגייתנו: **עשיית מעשה מותר - פרעון ספק הלוואה, בצירוף מחשבה אסורה -** תשלום ריבית.

ציצ בהמה בשבת מתוך כוונה להשמר מגנבים: נידון דומה, לכאורה, קיים לגבי איסור מלאכה בשבת, כגון, מלאכת צידה. כידוע, בשבת אסור לסגור דלת של בית, מתוך כוונה לצוד בעל חיים הנמצא בתוך הבית. אולם, יש לדון אם אסור לאדם לסגור את דלת הבית לשמירה מפני גנבים תוך כוונה לצוד בעל חי בסגירה זו. גם במקרה זה, לכאורה, אותו נדון: **עשיית מעשה מותר - נעילת הבית מפני גנבים, בצירוף כוונה אסורה -** צידה (עי' ריטב"א ר"ן ועוד במסכת שבת קמ"א ועיי"ש ברשב"א ובאחרונים ואכמ"ל).

על פני הדברים נראה, כי נידון זה עובר כחוט השני בין שלושת המקרים שלעיל, ולפיכך, לו נכריע, שכוונת איסור אינה משפיעה על המעשה, והעושה אותו אינו נחשב כמי שעשה מעשה אסור (עי' נתיבות המשפט וטו"ד שם), אזי **מוצא האבידה** יהיה רשאי ליהנות ממנה בשעה שפורסה בביתו, **ללווה מותר** לכוון, כי אם סכום ההלוואה היה 10 ש"ח בלבד, השקל הנוסף מיועד לתשלום ריבית, וגם האדם רשאי יהיה **לנעול את ביתו** מפני גנבים ולכוון בכך גם לצוד בעל חיים שבתוך הבית.

אולם, כאשר נעיין היטב בגדרי האיסורים שנמנו לעיל, נמצא, כי אין להשוות בין שלושת המקרים. שכן, איסור ריבית ואיסור שימוש בחפץ אבוד קובעים, כי אין לעשות **מעשה** שנקרא תשלום ריבית ואין לעשות **מעשה** שנקרא שימוש בחפץ אבוד. מעתה, אחר **שהמעשה עצמו נעשה בהיתר**, ניתן לקבוע כי אין לאסור על בעל המעשה לכוון כוונות ככל העולה על רוחו.

לעומת זאת, שונים הם דיני שבת, משום שבשבת אסרה התורה עשיית מלאכות גם **בדרך עקיפה**. כלל זה מכונה **"פסיק רישא"** היינו: אין לעשות פעולה שללא ספק בעקבותיה ייגרם מעשה אסור, למרות שעושה הפעולה אינו מתכוון לתוצאה האסורה.

לפיכך, גם אם נקבע בשאר חלקי התורה, שאדם שכיון לאיסור בשעת מעשה מותר, לא עבר עבירה, עדיין אין להוכיח מכך לגבי הלכות שבת (עי' "אהבת חסד" פ"ז ס"ק ב', "משנה ברורה" סי' שט"ז ס"ק כ"ה, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ה סי' ל"ח).

המעוניינים להשתתף בהוצאת הגליון לאור להנצחת יקיריהם ולעילוי נשמתם, נא לפנות:

03-61-60-657

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

פקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

נקודות הפצה בחו"ל

אנגליה: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997

בלגיה: הר"ר יעקב סנדוביץ 0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301

ארה"ב ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאלי: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

בארצות הברית

ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי"

בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר

לפרטים נא לפנות לטל. 718-253-6218

מבצע

26%
הנחה על ספרי מאורות הדף היומי, לחותמים על מנוי גליון עד ט"ו טבת

03-61-60-657

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

לעילוי נשמת

הר"ר **ראובן גומבו** ז"ל ב"ר צבי ז"ל

וזוג' מרת **פראדל גיטל** ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת **שפרה בליטנטל** ע"ה בת הר"ר

שכנא דוד ז"ל נלב"ע כ"ח כסלו תשמ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י נכדה ידידנו הר"ר **שאל**

חסדיאל ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

מרת

בריינדל רייזל זקון ע"ה

בת ר' נחמן נלב"ע א' טבת

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אדלר** ז"ל ב"ר חיים

טוביה ז"ל נלב"ע א' טבת תשנ"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י הר"ר **שמואל אדלר**

ומשפ' שיחיו גבעתיים

לעילוי נשמת הרה"ח ר' משה אליהו

הנדלס ז"ל ב"ר צבי הרש ז"ל

נלב"ע כ"ז כסלו תשנ"ה **ת.נ.צ.ב.ה.**

הונצח ע"י הר"ר **אליעזר שמחה הנדלס** ומשפ'

שיחיו ת"א ואחרות מרת **ציפורה ליב** לבית פיק

קרית אונו

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר

משה אריה דוקס ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ג' טבת תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הר"ר **שלמה**

דוקס ומשפ' שיחיו פ"ת